

SKLAPATELJ: HRVATSKI FILMSKI SKLADATELJI – TOMISLAV SIMOVIĆ

8. rujna 2023. Igor Yuri Jurilj [EDIT POST](#)

Vrijeme čitanja: 8 minute

Skladatelji filmske glazbe nevidljivi su mađioničari emocija kojima upravljaju u pozadini naših uranjanja u tuđe istine u 24 sličice u sekundi. Oni postavljaju ton i temelje mostova između filma, kulture i glazbenog svijeta. Njihove note nisu samo doprinosi filmu, već i zvučno tkivo naše kulture koje prečesto pada u tišinu pozadine. Skladatelji koji dolaze nakon zadnjeg udarca filmske klape arhitekti su naših gledateljskih iskustava.

Zamislite Zagreb pedesetih godina prošlog stoljeća – grad protkan šlagerima i jazzom, a usred takve postratne tapiserije nalazi se mladi **Tomislav Simović**, čovjek rođen u jeku Velike ekonomske krize, između dva Rata, koji će skladati soundtrack generacija naših djedova i baka, roditelja i – nas samih.

Tomislav, poznatiji pod nadimkom Tomica, krenuo je svojom glazbenim toboganom uz kontrabas koji je svirao za vrijeme odrastanja, a završio je srednju glazbenu školu „Vatroslav Lisinski“, kao i njegov suvremenik i parnjak u filmskom skladanju i nešto mlađi **Alfi Kabiljo**.

nije znao i zvučni poziv. Tomica je već u mladim danima postao jazzist koji je osnivao je vlastite ansamble i održavao koncerte koji su pobuđivali drugima nove maštovite priče u glazbi.

Zalaganje za ozbiljnu kompoziciju

Ono što je izdvajalo Simovića bilo je njegovo zalaganje za ozbiljnu kompoziciju, posebno komornu i orkestralnu glazbu, nasuprot lakšoj zabavnoj glazbi iliti svemu onome što se u središtu grada smatralo zabavom za purgere. Njegov je opus obuhvaćao široki spektar glazbenih djela, od baletne kompozicije preko solističkih koncerata, pa do skladbi za različite pojedine instrumente.

Simovićeva je glazba brzo našla put do tada popularnih radio drama 1949. godine. Poslijeratno vrijeme donosilo je polagano blagostanje, ali televizija još uvijek, srećom po njega, nije bila kućni standard, dok radio prijamnici, veliki, masivni i drveni jesu. Izvan ugođe doma, standard za građane bila su kazališta i kina bogata ne samo cjelovečernjim igranim, nego i animiranim filmovima. Posebice od sredine pedesetih kada nastaje Zagrebačka škola animiranog filma.

Zagrebačka škola animiranog filma

Njegova je veza s njom posebna – stvorila je dugu ljubav u zbilji, a magičan spoj na platnu. Simović je postao glazbeni partner filmskih autora, stvarajući zvuke za likove poput **profesora Baltazara** i druge. Nije se Tomislav ograničavao samo na skladanje glazbe. Bio je znatizeljan teoretičar glazbe, posebno u kontekstu filma i primijenjene glazbe. Pisao je o tome i održavao tribine o jazz glazbi. Također je podučavao na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu i bio urednik glazbenog programa na tadašnjem Radio Zagrebu.

Zagrebačka škola animiranog filma, kao ključan kontekst Simovićeve aktualizacije, bila je više od umjetničke škole ili pokreta kao kolektiv umjetnika i kreativaca okupljenih u producerskoj tvrtki Zagreb Film od 1956. godine. Njegovala je poseban pristup animaciji karakterističan po svojim stiliziranim tehnikama (dvodimenzionalni likovi u geometrijskim oblicima, a na posve pojednostavljenim i reduciranim pozadinama; brze izmjena scena, humora temeljenog na dosjetkama) te eksperimentalnoj glazbi i zvuku. I upravo tu glavnu ulogu igra Tomica Simović.

Negdje oko našeg najstarijeg i najdugovječnijeg filmskog festivala javlja se ideja za animirani film „Profesor Baltazar” koji će se zauvijek upisati u povijesti hrvatske kinematografije.

Naime, iako je slavna Zagrebačka škola animiranog filma u sklopu kompanije Zagreb film bila izuzetno produktivna i avangardna u svojim animacijskim pristupima, nije bila jedini globalni igrač u području ograničene animacije, ali vrlo specifična situacija Nesvrstane Jugoslavije oblikovala joj je i poseban umjetnički identitet ili barem estetski smjer.

ZIHER.hr

prikazivali su svakodnevnih pojedinca u konvencionalnom povijesu i time odražavali Zeitgeist na jedan posve artistski način, a glazba je bila podjednako avangardna koliko i animacija.

Surogat

Najslavniji je primjerak Zagrebačke škole animiranog filma onaj koji nam je donio – zasad i još uvijek – jedinog Oscara: „Surogat“ Dušana Vukotića (1961). Simovićeva je glazba podjednako poznata koliko i modernistički kadrovi crtića, a ona ima svoje korijene u jazzu. U ovom je crtiću ona zamjena za stvarne zvukove, pri čemu ritam ima veći značaj od melodije. Otkrivaju se elementi koji podsjećaju na jazz. Iako postoje sličnosti s glazbom iz filma „Klizi puzi“, glazba u „Surogatu“ je kompleksnija.

Središnji cilj glazbe u ovom filmu je stvaranje određene atmosfere, posebno putem "safari-glazbe" s flautom i tam-tamom, koja stvara zvučnu pozadinu za neobične događaje na plaži na kojoj je naš napuhani junak.

Glazba se temelji na ponavljanju tematskog motiva s malim varijacijama, stvarajući bogatu glazbenu strukturu. Ove promjene održavaju interes publike i sprječavaju dosadu, ali esencijalno, to je jedna te ista glazba koja se ponavlja kroz film.

“ *Prava kreacija nastaje tek onda kada kompozitor otkrije duh slike.* ”

Profesor Baltazar

ZIHER.hr

godine s uvodnom epizodom. Njekom sjedećim godinama stvoreno je još 30 uzbuđujućih kratkometražnih priča o mnoštvu izmaštanih likova čije izazove na posve kreativan i miroljubiv način rješava hrvatski animirani Albert Hoffman. Dragi profesor je doživio i par *make overa*, pa je od riđe kose i brade dobio prepoznatljive sijede pramenove.

Likovi crtića su komunicirali na cijelom svijetu razumljiv način – uzdasima, mrmljanjem i veselim usklikima. Njihov je svijet poseban jer nema ni traga nasilju ili agresiji. Naš dragi profesor rješava probleme na miran način, koristeći svoje znanje i izume kako bi pomogao prijateljima. A kad je riječ o izgledu, tu se križaju žive boje, čudni oblici i ona posebna doza umjetničke naivnosti – tipično za Zagrebačku školu animiranog filma.

U svijetu filmskog zvuka, u većini crtanih filmova, glazba ima zvukovni primat – važnija je i od govora i od zvukova. Kao što je naglasio i sam Simović:

“ Glazba za crtani film obično se sklada prije snimanja filma, jer upravo glazba određuje ritam i tempo izmjene kadrova, način i brzinu kretanja likova, jer zamjenjuje realne zvukove i šumove itd.

Njegovu glazbu gledatelj prihvaća kao jedine moguće zvukovne kombinacije. Kao što je teoretičarka **Irena Paulus** napisala u Hrvatskom filmskom ljetopisu, „prihvativši ideju da glazba postaje zvuk i da se ponaša kao zvuk, Simović je izbjegavao svako »filozofiranje« u glazbenom smislu; koristio se najjednostavnijim i, vjerojatno, vrlo banalnim glazbenim sredstvima, ali je postigao željeno.”

(A1) Tomislav Simović - Profesor Baltazar (Uvodna špica) / Pr...

ZIHER.hr

zvucima su poput udaraca poklopaca kantu za smetce, pa ne uvek naglasavaju kakvoj su slici pridodani.

Ovo je primjer kreativne upotrebe glazbe kako bi se dodatno istaknula akcija na ekranu. Najzanimljivije je da je glazba tako postala integralni dio priče, neverbalni narrator, pa čak i jedan od "likova". Irena Paulus najviše se kod nas bavila temom filmske glazbe, pa je u studiji Simovića primijetila da se, „sinkronizacijom glazbe i slike ne dobiva samo glazbeno povezivanje s prirodnim zvucima, nego ta glazba povremeno poprima funkciju opisa”.

Njezina glavna tema, koja se pojavila 1967. godine s prvim crtanim filmom o profesoru Baltazaru, nosi prepoznatljiv identitet cijele serije. Ona uključuje glazbene elemente poput pjesme u kojoj se igra jednom jedinom riječi, vokaliziranjem slogova imena Baltazar, a ona odmah asocira na crtić.

Također obuhvaća konstantne elemente u filmovima, poput uvodne i odjavne špice, prikaza Baltazar-grada na početku svakog filma i trenutaka kada Baltazar razmišlja i stvara inovacije. Ova glazba duguje svoje postojanje Aleksandru Bubanoviću i Tomislavu Simoviću, a njihova kontinuirana prisutnost pomaže očuvati prepoznatljivost serije.

Glazbenik i novinar **Višeslav Laboš** u svom je završnom radu na Akademiji dramskih umjetnosti istaknuo sljedeće:

“ *Simović je vrlo uspješno miješao različite muzičke žanrove, ponajviše se oslanjajući na jazz kombinirajući ga s atonalnom glazbom i generalno rečeno, s glazbenim eksperimentima. Simović je računao na osobitu kritičnost djece i mlađe publike, stoga je najvećom potvrdom za uspjeh svoje glazbe smatrao uspjeh samog crtića, nikada sebe ni glazbu ne gurajući u prvi plan. Jer kada mališani zadovoljno gledaju priču o profesoru Baltazaru i ne primjećujući da ih kroz šetnju po Baltazar-gradu ponajviše vodi glazba, tada je to skladatelju najveće priznanje. (68)*

Profesor Baltazar i Simović zajedno su stvorili transgeneracijsko djelo i iskustvo gdje je glazba postala više od podloge ili kulise – postala je jedan od glavnih elemenata u priči, stvarajući nezaboravnu filmsku magiju ukodiranu u memorijske kartice generacija od šezdesetih naovamo. Njihova kreativna upotreba glazbe, kao zvuka i narativa, obogatila je svijet animiranog filma i ostavila nasljedstvo koje će trajati.

Gosti iz galaksije

Jedini Oskarovac u Hrvatskoj 1981. u jeku SF-a i horora, na valu estetike osamdesetih – Dušan Vukotić – odlučio se za cjelovečernju igranu formu s filmom „**Gosti iz galaksije**”.

ZIHER.hr

Ujedačka Reneta Dvoržić. I on je osvojio nagradu za najbolji scenarij na Filmfestivalu u Portugalu, gdje su iste godine nagrađena i velika imena poput Luca Bessona, Christophera Leeja i Vincenta Pricea.

Uspješna suradnja iz šezdesetih nastavila se između redatelja i skladatelja koji se, pored oskarovskog kratkometražnog animiranog naslova, istaknuo i na crtiću Joška Marušića „Riblje oko“.

Simović se pokazao kao izvrsna opcija za komponiranje glazbe za „**Goste iz galaksije**“, ne samo zbog dugogodišnje suradnje s Vukotićem, nego i zbog njegove sklonosti prema istraživanju glazbenih žanrova kao što su jazz i elektronika. Njegova je glazba za film bila je inovativna u to vrijeme i obilježena eksperimentima s elektroničkim zvukovima.

FULL ALBUM | Tomislav Simovic - Visitors From The Galaxy | ...

Godine 2022. povodom četrdesete obljetnice objavljen je i album remiksa Simovićevog filmskog soundtracka pod nazivom „**Visitors from the Galaxy Revisited**“. Na albumu je jedanaest glazbenika iz različitih zemalja iznijelo svoje interpretacije Simovićevih skladbi. Album je eklektična kolekcija različitih glazbenih pristupa, ali tvori koherentnu cjelinu koja se može uživati u različitim okruženjima, od klupskog do filmskog. Projekt je pokrenula izdavačka kuća **Fox & His Friends**, a svaki umjetnik je imao slobodu interpretirati Simovićevu glazbu prema vlastitom kreativnom viđenju.

Instrumenti i skladateljski potpis

da izvoda i daje neki sličnost, da imaju značajne razlike.

Oboa koristi dvostruku trsku kako bi proizvela svjetliji i oštiji zvuk, dok klarinet koristi jednostavnu trsku te stvara topliji i puniji zvuk. Oboa često izvodi visoke melodije, dok klarinet ima širi raspon tonova i nalazi se u različitim glazbenim žanrovima, uključujući jazz i klasičnu glazbu – žanrove koji su povezani sa Simovićevim opusom.

Simovićeva glazba također uključuje gudače koji podržavaju puhače i naglašavaju karikaturalnost animiranih scena. Također koristi komorne instrumente poput ksilofona, činela i tube.

U svojoj glazbi, **Simović često primjenjuje prošireni tonalitet kako bi prikazao prirodne zvukove prisutne u animacijama na kojima radi.** Ova praksa mu omogućava isticanje karikaturalnosti situacija i usklađivanje glazbe s vizualnim elementima, a da tako izbjegne tradicionalne melodije.

Odluka o korištenju tonaliteta ili proširenog tonaliteta u njegovoj glazbi ovisi o potrebi za prenošenjem određenog sadržaja. Simović često koristi lajtmotive i ponavljanja u svojoj glazbi. Ponavljanjem istih glazbenih motiva pet puta, postiže jednostavnost i ističe ključne glazbene elemente koje želi naglasiti, a najbolje to znamo iz „Profesora Baltazara”.

Tomica Simović je za svoj izvanredan rad primio niz značajnih nagrada, uključujući Nagradu za životno djelo Hrvatskog ogranka Međunarodne asocijacije animiranog filma ASIFA (2011), Nagradu za glazbu u filmu „Surogat” na IX Festivalu jugoslavenskog dokumentarnog i kratkometražnog filma u Beogradu (1962), Nagradu za glazbu u igranom filmu „Doći i ostati” na Pulskom filmskom festivalu (1965), Nagradu za skladateljski rad na festivalu u Beogradu (1966), Nagradu Radio-televizije za scensku glazbu (1968) te Medalju “Beograd” za izvanredan doprinos glazbi u filmovima poput „Ars gratia ars”, „Scapie”s i, naravno, serijal „Profesor Baltazar” (1970).

Oživljeni Simović

Ove je godine objavljen i vinilni soundtrack Profesora Baltazara u izdanju domaće izdavačke kuće Fox and His Friends koja se bavi objavljivanjem filmske glazbe.

Izdavač je uz ograničeno izdanje ploče objavio i dvostruku ploču originalnih filmskih skladbi Tomislava Simovića za Zagrebačku školu animiranog filma pod nazivom „The Zagreb School of Animated Film (Original Soundtracks 1961 – 1982)“.

Ploča sadrži glazbu iz filmova kao što su „Surogat“, „Dnevnik“, „Dan kada sam prestao pušiti“, „Homo augens“, „Kugina kuća“ i brojne druge. Također, glazba za „Goste iz galaksije“ dobila je svoju restauraciju i svoju premijeru na prošlom Pulskom filmskom festivalu.

U trudu obnove i objavljivanja glazbe Tomislava Simovića, hrvatskog skladatelja, postignut je velik uspjeh s objavom dva izvanredna albumska remek-djela filmske glazbe. Ovaj projekt, koji su vodili Leri Ahel i Željko Luketić iz izdavačke kuće Fox & His Friends, nije samo objava glazbe, već i spašavanje kulturnog nasljeđa i revitalizacija manje poznatih dijelova hrvatske filmske povijesti.

Nedostižni Simović

Zagrebački skladatelj Tomica Simović virtuoz je koji je sljubio jazz, animirane filmove, eksperiment i kinematografiju skladateljskim opusom kojeg nitko nije uspio nadjačati. Barem ne kvantitativno!

Simovićeva glazba obuhvaća scensku glazbu, balet, orkestralna i komorna djela, ali i, nama najvažnije, 175 animiranih, 70 dokumentarnih, 27 igranih i 23 namjenska filma.

Ljubav prema jazzu prenio je i na filmsku glazbu, najviše u animiranim filmovima, a njih je oblikovao leitmotivima koji su nam pomogli pamtiti naslove poput „Profesora Baltazara“, „Surrogata“, „Gosti iz galaksije“ ili „Imam dvije mame i dva tate“. Njegov jedinstveni način komponiranja za animirane filmove primjetan je i u igranim filmovima, posebno onima namijenjenim djeci. Simović je ostavio dugovječan trag u svijetu filma, ali pamtit ćemo ga po zvuku.

Izvori:

Željko Luketić: Proklamirani hedonizam disca ruši norme

Irena Paulus: Većinom nacrtana glazba

Završni rad (Višeslav Laboš): Glazba i zvuk u Zagrebačkoj školi animiranog filma

Predstavljanje vinila filma Gosti iz galaksije

Profesor Balthazar: soundtrack Tomislava Simovića na vinilu

Filmski leksikon: Simović, Tomislav

Fox and His Friends

Ovaj je sadržaj financiran sredstvima Agencije za elektroničke medije u sklopu Javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama u okviru poticanja novinarske izvrsnosti.

(Visited 361 times, 1 visits today)

BE SOCIAL

HOĆU NEŠTO DRUGO
IZ KATEGORIJE "FILM"

HOĆU NEŠTO SASVIM
DRUGO!